

Brain-be

Belgian Research Action through Interdisciplinary Networks

POLICY BRIEF

Policy Brief nr.6-FAR-NL

FAR – Folk, Authorities and Radicalisation (workpackage 3): Geverbaliseerde radicaliteit

Na de terroristische aanslagen in Parijs en Brussel heeft België zijn beleid en wettelijk arsenaal met het oog op de bestrijding en preventie van radicalisering en terrorisme aangescherpt. Het onderzoeksproject FAR had als doel het begrip 'radicalisering' in vraag te stellen en het beleid en haar effecten te onderzoeken vanuit drie analyseniveaus: macro-, meso- en microsociologisch. Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC) was verantwoordelijk voor het microsociologische niveau, waarvoor drie specifieke doelstellingen werden geformuleerd: (1) een analyse van de evolutie van de registratiesystemen van het Belgische strafrechtsbedelingsysteem (SRBS) in een poging het fenomeen radicalisering te vatten, (2) de bestudering van de kenmerken en de strafrechtelijke trajecten van personen die door de overheid als radicaal worden beschouwd en (3) de bestudering van de effecten van de interactie tussen als radicaal beschouwde personen en het SRBS.

Deze synthesenota heeft betrekking op de derde doelstelling, die tot doel heeft inzicht te krijgen in de concrete impact van de interactie tussen de individuen die als radicaal worden gekarakteriseerd en het Belgische strafrechtsbedelingsysteem (SRBS), enerzijds aan de hand van gesprekken met justitieassistenten en leden van de directie van lokale justitiehuisen die betrokken zijn bij de begeleiding van de justitiabelen die als terroristisch en/of geradicaliseerd worden gekarakteriseerd; en anderzijds met individuen die zich als radicaal identificeren of die als dusdanig werden gekwalificeerd door de overheden.

Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen omtrent deze derde doelstelling zijn:

- Wat vertellen de personen die zichzelf als (ge)radica(a)l(iseerd) bestempelen of als dusdanig worden beschouwd door de overheden, over hun engagement voor een bepaalde zaak en over de onderliggende motieven?
- Wat zijn de gevolgen van hun engagement voor hun toekomst?
- Wat is het gevolg van de maatschappelijke reactie?
- Wat zijn de gevolgen van het beleid inzake radicalisering en terrorismebestrijding voor degenen die zich op het niveau van de SRBS met dit fenomeen bezighouden? Verandert dat hun werkwijze?

Voornaamste bevindingen

Gelet op de beoogde doelstelling werd het relevant geacht de aandacht toe te spitsen op de justitieassistenten, aangezien het aantal begeleidingsdossiers van personen die veroordeeld zijn wegens terrorisme of betrokken zijn bij gewelddadig extremisme, recentelijk is toegenomen. Het belang van de studie van deze beroepsgroep, die

BRAIN-be

Het onderzoek 'Folks, Authorities and Radicalism: between polarization and social construction' (FAR) wordt gefinancierd in het kader van het [BRAIN-be](#)-programma van het Federaal Wetenschapsbeleid (BELSPO).

BRAIN-be is een meerjarig onderzoeksprogramma dat in 2012 door BELSPO is gestart. Het versterkt de wetenschappelijke basis voor de beleidsontwikkeling, de strategie en het potentieel van de Federale Wetenschappelijke Instellingen (FWI's).

BRAIN-be ondersteunt single-, partner- of netwerkprojecten van 2 of 4 jaar. De projectselectie is gebaseerd op

minder opgevolgd is dan deze uit de andere sectoren van het strafrecht (bv. gevangeniswezen of openbaar ministerie), bestond erin de invloed van het beleid inzake radicalisering en terrorismebestrijding op de praktijken van maatschappelijk werkers in het SRBS te evalueren.

Uit de resultaten blijkt dat de justitieassistenten zich niet zomaar hebben neergelegd bij de veiligheidsvoorschriften met betrekking tot deze dossiers, hoewel ze hun werk op significante wijze hebben beïnvloed (bijvoorbeeld steeds complexer wordende verificatieprocedure, vernieuwing van het professionele netwerk, ethisch dilemma, werklast). Uit de analyse blijkt onder andere ook dat het informatiebeheer een essentieel element van hun werk is geworden.

Bovendien blijkt uit de analyse van het discours van degenen die als radicaal worden beschouwd dat de overgrote meerderheid van hen voorstander is van geweldloze actiemethoden en geweld tegen mensen afwijst, maar tegelijkertijd erkent dat iedereen de verantwoordelijkheid heeft om over zijn of haar gedrag te beslissen. De respondenten zijn van mening dat het geweld van de militanten relatief marginaal blijft en in perspectief moet worden geplaatst tegenover het primaire en geïnstitutionaliseerde geweld van de Staat, vooral omdat deze bepaalt wat legaal en wat niet, wat gewelddadig en geweldloos is, en de media gebruikt om het geweld van militanten onder de aandacht te brengen). De respondenten hechten bijzondere aandacht aan communicatiekwesaties. Ze vinden dat ze door de media die ten dienste staan van de Staat, ten onrechte worden gestigmatiseerd vanwege hun vermeend geweld. De kwestie is voor hen des te belangrijker omdat zij als activisten de publieke opinie willen overtuigen om het machtsevenwicht te doorbreken. Op deze manier stellen ze de dominante mediaverhalen ter discussie.

wetenschappelijke excellentie en het bereiken van nationale of internationale onderzoeksprioriteiten, evenals op federale beleidsbehoeften.

BRAIN-be bestrijkt een breed spectrum van thematisch onderzoek, variërend van biowetenschappen tot cultureel erfgoedbeheer tot een aantal maatschappelijke uitdagingen.

Het FAR-project werd gecoördineerd door het Centre d'Étude de la Vie Politique (CEVIPOL) van de Université Libre de Bruxelles (ULB) en werd uitgevoerd in samenwerking met het Interculturalism, Migration and Minorities Research Centre (IMMRC) van de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven) en de Operationele Directie Criminologie van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC).

Hoewel de respondenten de autoriteiten wantrouwen, hebben ze een genuanceerd beeld van de politie. Terwijl ze het buitenproportionele gebruik van geweld tegen hen veroordelen, erkent de meerderheid hun noodzaak en stelt hen gelijk met het volk waarvan zij deel uitmaken, dat de gevolgen ondervindt van een neoliberaal kapitalistisch beleid dat in dienst staat van de belangen van de politieke, economische en culturele elites. Anderzijds hebben degenen die met het gerecht zijn geconfronteerd een sterk gevoel van onrechtvaardigheid en gebrek aan dialoog. Zij verwijten het gerecht ook dat ze de status quo helpen handhaven.

Conclusie en aanbevelingen

1) Bevorderen van transparantie en evaluatie van het overheidsbeleid

De personen die als geradicaliseerd worden beschouwd, hebben een gedeelde visie over de samenleving waarin de Staat en diens vertegenwoordigers onvoldoende legitiem lijken te zijn door de perceptie van een aantal terugkerende disfuncties (corruptie, geweld, gebrek aan samenhang, willekeur, enz.) en een gebrek aan transparantie in hun handelen of niet-handelen.

In tal van gevallen vormen die percepties een voedingsbodem voor het radicale militante engagement. Een eerste instrument in de strijd tegen radicalisering is dan ook gewoon het vergroten van de legitimiteit van ons democratisch systeem. Radicalisering zou dus kunnen worden afgeremd door een betere democratische werking en eerbiediging van de wet. In dit kader kan verder worden geïnvesteerd in onder meer de bestrijding van corruptie en de transparantie van het overheidsoptreden. In dezelfde geest zou de ontwikkeling van een cultuur van evaluatie van het overheidsbeleid en van het belichten van de effecten ervan bijdragen tot het vergroten van de legitimiteit van de instellingen, en tegelijkertijd mogelijkheden bieden om de effectiviteit, de efficiëntie en de doeltreffendheid van het overheidsoptreden te verbeteren. Al deze maatregelen kunnen de voorbeeldfunctie van instellingen en vertegenwoordigers versterken.

Daarnaast stelt zich de vraag naar de kwaliteit van het democratisch debat. Dit is essentieel om iedereen in staat te stellen zijn mening te uiten en om gevoelens van uitsluiting of frustratie die tot een afwijzing van het democratische systeem kunnen leiden, te voorkomen. In theorie heeft het democratisch systeem de verdienste dat het de integratie van uiteenlopende standpunten mogelijk maakt, en het is essentieel dat het dit blijft doen, om te voorkomen dat deze standpunten buiten het democratisch kader of zelfs tegen het democratisch kader worden geformuleerd.

2) Behoud van subsidies en opwaardering van de status van onderwijzend en psychosociaal personeel

Uit de gesprekken die in het kader van dit project werden gevoerd, blijkt dat het militante engagement de relationele netwerken van de individuen verstoort. Hoe meer personen vervreemden van de ideeën van anderen, hoe meer zij in een homogene ideologische omgeving verkeren en hoe groter de kans dat ze een harder of zelfs extreem politiek standpunt innemen, dat hen ertoe kan brengen het gebruik van geweld te legitimeren. Om isolement, vervreemding en polarisatie te voorkomen, zijn structuren nodig die luisterbereidheid en dialoog bevorderen. In die zin is het van wezenlijk belang dat de subsidies van de diensten die een bindende rol spelen in de samenleving (en in het bijzonder in het SRBS) worden uitgebreid en dat het statuut van hun personeel wordt opgewaardeerd.

3) Bevorderen van procedurele rechtvaardigheid

De resultaten van de gesprekken met de radicalen werken ten slotte genuanceerde standpunten over de ordediensten bij. De interventies die als onrechtvaardig en/of disproportioneel worden ervaren, kunnen bijdragen tot de radicalisering van de standpunten alsook tot de legitimatie van het gebruik van geweld (om ongenoegen te uiten, zich te verdedigen of wraak te nemen) en, a fortiori, het wantrouwen ten aanzien van de Staat en de instellingen ervan vergroten.

De resultaten van onderzoeken naar procedurele rechtvaardigheid moeten in aanmerking worden genomen en toegepast in zowel de politieopleiding als in de interne organisatie van de politie, die er onder meer op gericht zijn een eerlijke conflictoplossing te waarborgen (bijvoorbeeld door de dialoog met de bevolking aan te moedigen, het gebruik van geweld door politiediensten te vermijden, het indienen van klachten mogelijk te maken en ervoor te zorgen dat deze snel en eerlijk worden behandeld).

Lees meer

MINE, B., JEUNIAUX, P., & DETRY, I. (2022c). La radicalité verbalisée. Analyse du discours de personnes radicales à propos de leur engagement pouvant mener à la légitimation et/ou à l'usage de la violence. Onderzoeksrapport van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Operationele Directie Criminologie, Collectie van onderzoeksrapporten en onderzoeksnota's, te verschijnen.

MINE, B., JONCKHEERE, A., JEUNIAUX, P. & DETRY, I. (2022b), "Cases (Un)like any other. The Socio-Judicial Follow-up of Terrorism Cases in French-Speaking Belgium", *Penal field*, 27.

<https://journals.openedition.org/champpenal/13658>

MINE, B., JONCKHEERE, A., JEUNIAUX, P. & DETRY, I. (2022a), "Des dossiers (pas) comme les autres. L'accompagnement socio-judiciaire des dossiers de terrorisme en Belgique francophone", *Champ pénal*, 27.

<https://journals.openedition.org/champpenal/13583>

JONCKHEERE, A., MINE, B., DETRY, I. & JEUNIAUX, P. (2021), "Travail social en justice et terrorisme", *Criminologie*, 54 (2), blz. 321-345.

<https://www.erudit.org/fr/revues/crimino/2021-v54-n2-crimino06596/1084299ar/>

Contact

Mine, Benjamin

Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC) / Operationele Directie Criminologie

e-mail: benjamin.mine@just.fgov.be